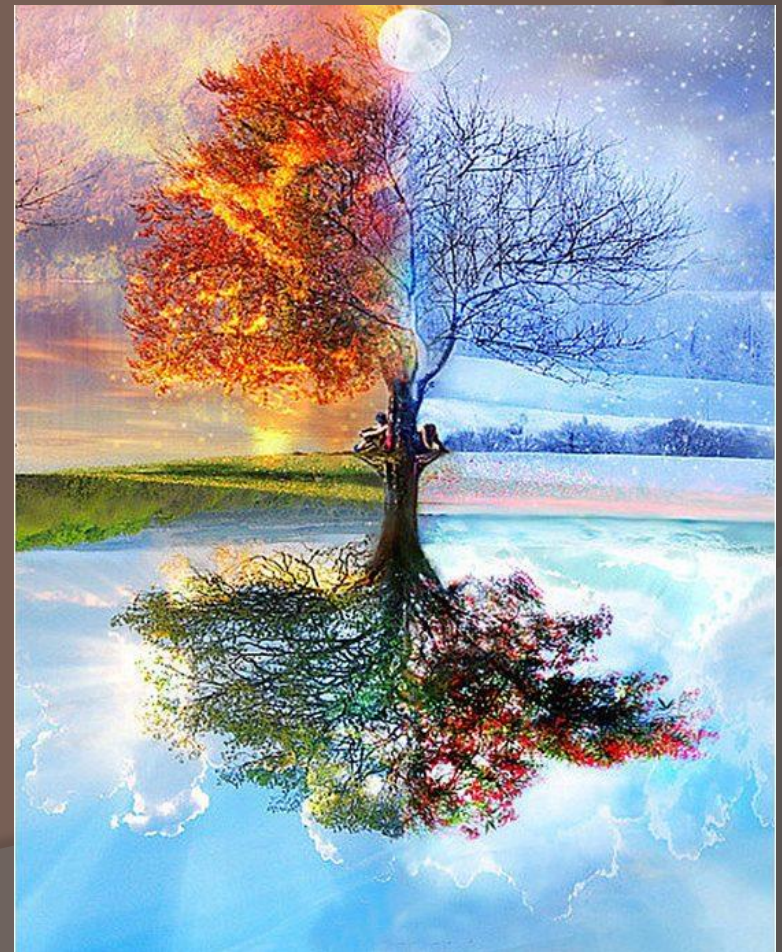

A költészet zenéje:
A RÍM ÉS RITMUS

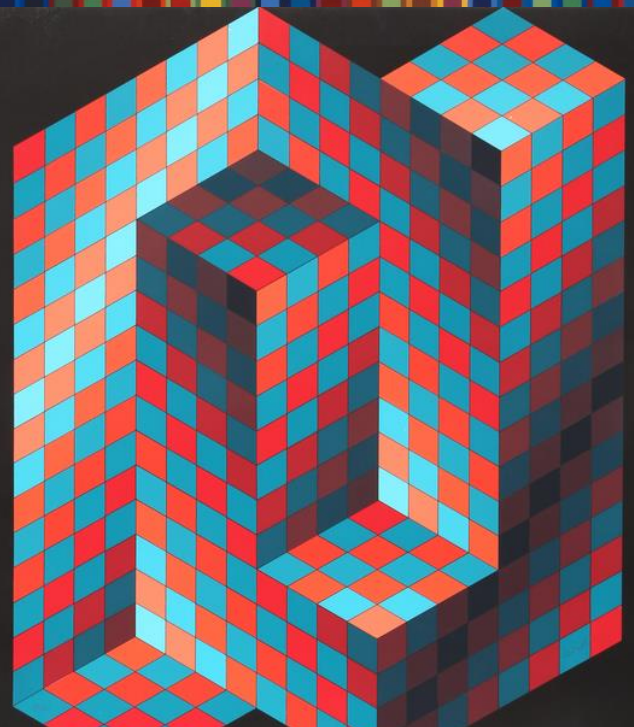
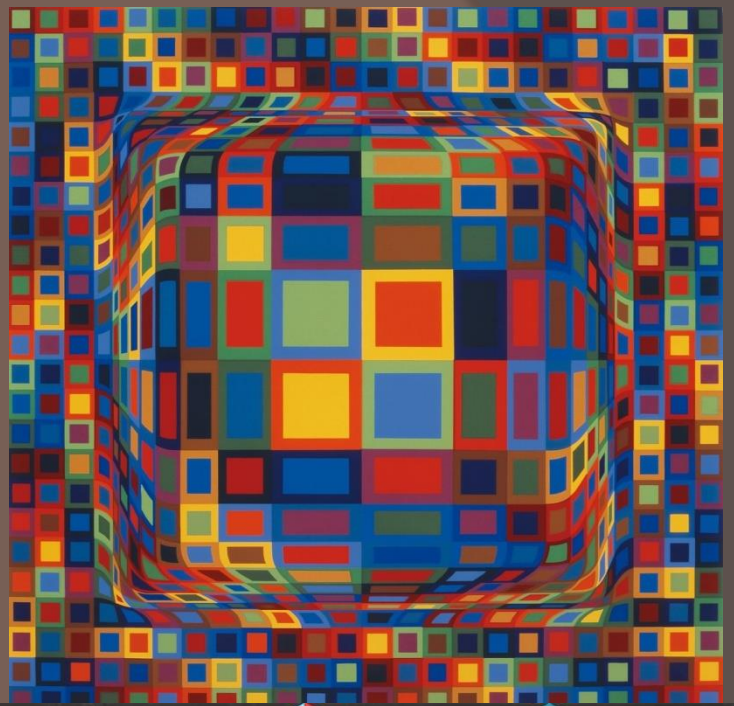
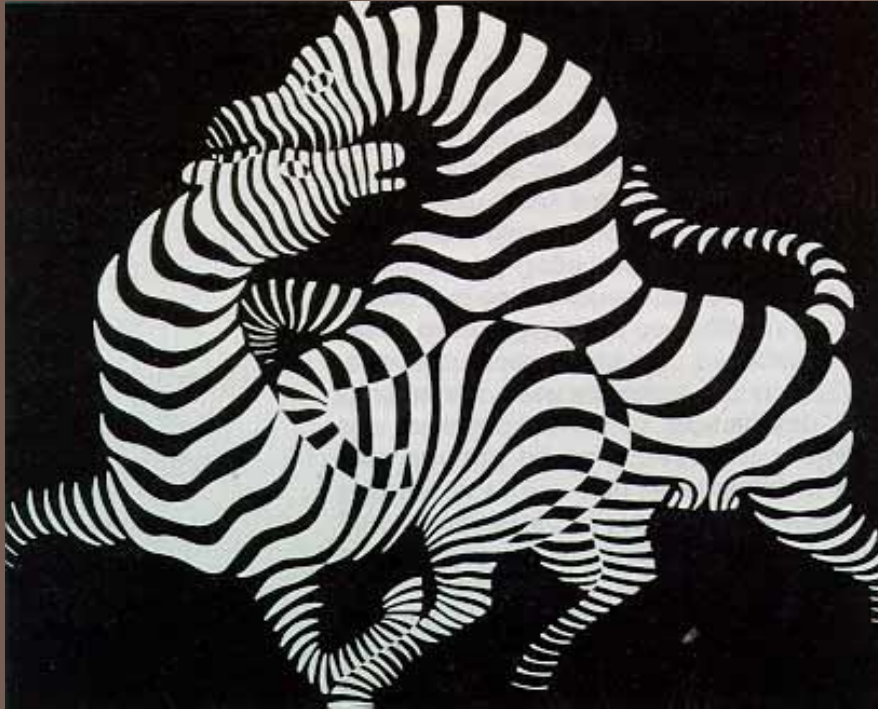
Mi a ritmus?

Mindennapjaink
velejárója a ritmus.

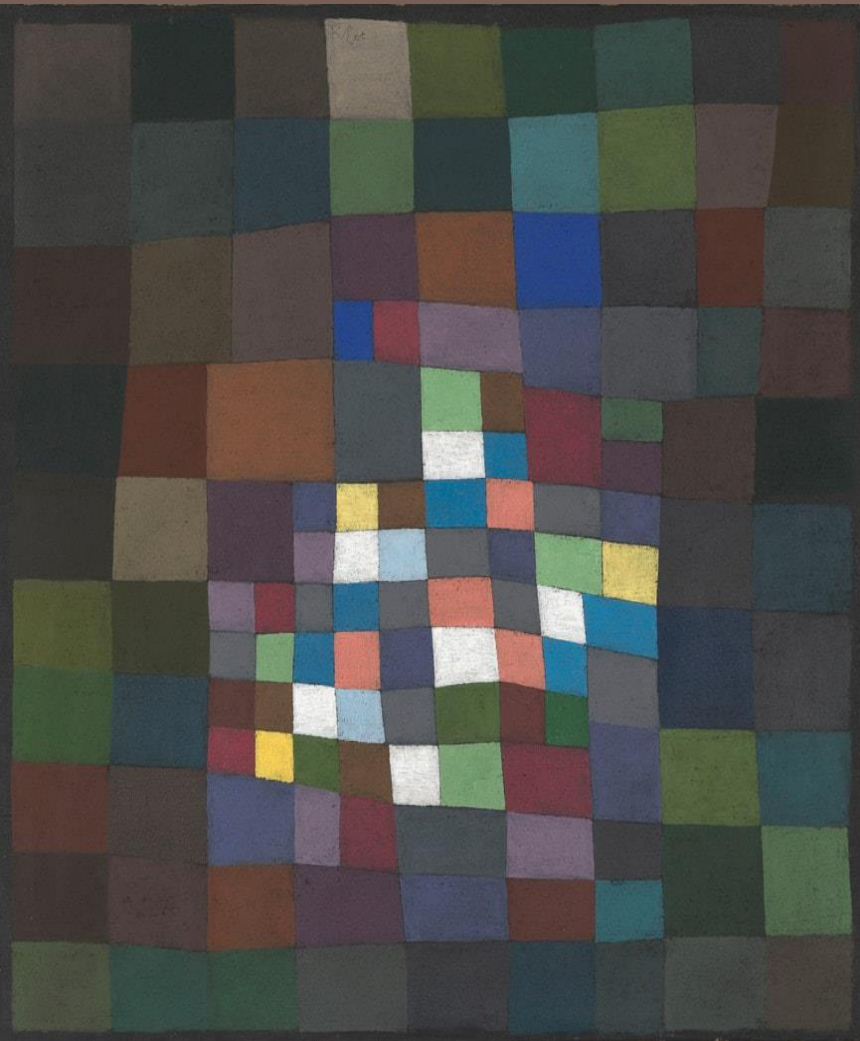
- nappalok és éjszakák,
- hideg-meleg évszakok,
- ébrenlét és álmom, szívdobogás,
- ki-és belégzés stb.

Victor Vasarely

Paul Klee

*Tapsi-tapsi mamának,
Cukrot ad a babának!
Holnap meg a papának!*

Cirógatók

Ciróka,
Maróka.
Mit főztél?
Kásácskát.
Hova tetted?
A kamrába.
Odament a más macskája,
Mind megette:
Ham, ham, ham!

Tapsi-tapsi mamának,
Cukrot ad a babának!
Holnap meg a papának!

Kerekeske, dombocska,
erre szalad a nyulácska.
Itt fogja meg a macska!

Weöres Sándor: Száncsengő

- Éj-mélyből fölzengő
- csing-ling-ling - száncsengő.
Száncsengő - csing-ling-ling -
tél csendjén halkán ring.

Földobban két nagy ló
- kop-kop-kop - nyolc patkó.
Nyolc patkó - kop-kop-kop -
csönd-zsákból hangot lop.

Szétmálló hangerdő
- csing-ling-ling - száncsengő.
Száncsengő - csing-ling-ling -
tél öblén távol ring.

VERSELÉS:

egyszerre lehet időmértékesként és hangsúlyosként is ritmizálni

Sötét a város, rá feküdt az éj.
Más tájakon kalandoz a hold, S a csillagok behunyták
Arany szemeiket.

Olyan fekete a világ,
Mint a kibérlett lelkiismeret.

Petőfi Sándor: Apostol, részlet

- Falu végén kurta **kocsma**,
Oda rúg ki a **Szamosra**,
Meg is látná magát **benne**,
Ha az éj nem **közelegne**.

*Petőfi Sándor: Falu végén
kurta kocsma, részlet*

- Volt egyszer, hol nem volt,
hogyne lett **volna**, ha már
mese is szól **róla**, volt
egyszer egy vénséges vén
ember, olyan öreg volt, mint
az ország útja, vagy talán
még annál is **vénebb**, de
kincse **temérdek**. De hogyne
lett volna, amikor olyan fukari-
zsugori volt, hogy csodájára
jártak. Úgy ült a vagyonán,
mint a kotló a **tojáson**. Nem
is szerette senki, de ő se
senkit az ég-kerek **világon**.

*Kányádi Sándor: Kunkori mese,
részlet*

A nyelvben a hangtani elemek ismétlődnek: vagy a *hangsúlyos* és a *hangsúlytalan* szótagok, vagy a *hosszú* és *rövid* szótagok.

„A játsz ó társ am, m ondd, a karsz-e lenn i”
U _ _ _ _ _ U _ U _ U

Hangsúlyos ütem

„Tavaszi szél vizet áraszt”

X X X X X x x x

4//4

IDŐMÉRTÉKES VERSELÉS
(egysége a *versláb*)

U – rövid szótag (magánhangzója rövid)

_ _ _ - hosszú szótag (magánhangzója hosszú, rövid magánhangzót több mássalhangzó követ)

**MAGYAROS VAGY
ÜTEMHANGSÚLYOS
VERSELÉS** (egysége az *ütem*)

Olasókönyv, 128.oldal

A rím

A rím a szavak
szóvégi
összezsengése.

Legelterjedtebb rímfajta két
szótagos, de
előfordulhatnak egy
szótagos, sőt három vagy
ennél több szótagra
kiterjedő rímek is.

- **BETŰRÍM** vagy
ALLITERÁCIÓ
- **BELSŐ RÍM**
- **SOR VÉGI RÍM**

Rímképlet szerint:

KERESZTRÍM

„Mert nincs meg a kincs, mire vágytam, **A**
a kincs, amiért porig égtem. **B**
Itthon vagyok itt e világban, **A**
s már nem vagyok otthon az égben.” **B**
(Kosztolányi Dezső)

BOKORRÍM

„Sosem vagyok én boldogabb, **A**
mint hogyha egymagam **A**
a fűbe rejtem arcomat, **A**
s mélázok gondtalan” **A**
(Kosztolányi Dezső)

FÉLRÍM

„Ó mennyi ábránd háborítja **X**
e szép, e csöndes életet. **A**
Tündérruhákba jönnek, aztán **X**
ellengenek szivünk felett.” **A**
(Kosztolányi Dezső)

PÁROS RÍM

„Légváramat tündéri kedvvel **A**
tűnő homokra épitem fel, **A**
ti hordjatok szivós sarat – **B**
Az én honom áll s megmarad. **B**
(Kosztolányi Dezső)

ŐLELKEZŐ

„Szelíd, okos lány volt. Kevélyen, árván **A**
panasztalanul járkált mindenütt, **B**
s a hófehér párnákon úgy feküdt, **B**
mint Vénusz oltárán a gyenge bárány” **A**
(Kosztolányi Dezső)

Hangok egyezése szerint:

KECSKERÍM

„Volt rajta egy rémes zergekabát,
és evett egy krémes kergezabát.
Bármennyi embert ölök rakásra,
nem teszek szert egy öröklakásra.”
(Kosztolányi Dezső)

ALLITERÁCIÓ – BETŪRÍM

„kezem kotorászva keresgél,
hogy jaj, valaha mit akartam.”
(Kosztolányi Dezső)

KANCSALRÍM

„Itt járt tegnap Devecseri,
Jaj de nagyon bevacsorált.”
(Kosztolányi Dezső)

TISZTA RÍM

„Nagy bánatát elfödte a nagy éjjel,
s jól tudta már, hogy ott nincsen remény,
a borzalomba lelkét szörnyű kéjjel,
haló kacajjal ásta el szegény.”
(Kosztolányi Dezső)

KÍNRÍM

„Szeretem én az ősz tönző
vággyal, minthogy oly ősz tönző.”
(Kosztolányi Dezső)

ASSZONÁNC

„Mert ennyi csak: ha eljön a tavasz,
megismerem, hogy mindig ugyanaz.”
(Kosztolányi Dezső)

Elhelyezkedés szerint:

Kezdőrim

„Jaj, tán loholjak?
Jaj, tán feküdjek?
Jaj, mért akarjak?
Jaj, mért pihenjek?”
(Kosztolányi Dezső)

Végrím

„Piros levéltől vérző **venyigék**.
A sárga csöndbe lázas vallomások.
Szavak. Kiáltó, lángoló **igék**.”
(Kosztolányi Dezső)

Középrím

„Kékek az alkonyi **dombok**, elülnek az esti **galambok**,
hallgat az esteli **táj**, ballag a kései **nyáj**.”
(Babits Mihály: Új leoninusok)

Gyakoroljunk!!

Ispánovics Csapó Julianna · Kuktin Erzsébet OLVASÁSI MUNKAFÜZET AZ
ÁLTALÁNOS ISKOLÁK 6. OSZTÁLYA SZÁMÁRA (50.oldal)

1. feladat

Kúnfajta, nagyszemű legény volt,
Kínzottja sok-sok méla vágynak,
Csordát őrzött és nekivágott
A híres magyar Hortobágnak.

keresztrím *Ady Endre*

Kékek az alkonyi dombok, elülnek a szürke ga-
lambok, hallgat az esteli táj, ballag a kései nyáj.
Villám; távoli dörgés; a faluban kocsizörgés
gyűl a vihar serege: még lila s már fekete.

belső rím *Babits Mihály*

Ez világ sem kell már nekem
Nálad nélkül, szép szerelmem,
Ki állasz most én mellettem,
Egészséggel, édes lelkem.

bokorrím *Balassi Bálint*

Hazádnak rendületlenül
Légy híve, oh magyar;
Bölcsőd az s majdan sírod is,
Mely ápol s eltakar.

félrím *Vörösmarty Mihály*

Nem csoda, ha újra élek,
Mert hisz újra láttam őt!
Visszaszállt belém a lélek,
Eszmélek, mint azelőtt.

keresztrím *Petőfi Sándor*

Hol lila fák közt lankadoz a lélek,
ott alszik a huszonnégy nagy madár
kővé-vált párnán. Azt hinnéd, nem
élnek, de csőrükön az álmuk ki-be jár.

keresztrím *Weöres Sándor*

Nyári napnak alkonyúlatánál
Megállék a kanyargó Tiszánál
Ott, hol a kis Túr siet beléje,
Mint a gyermek anyja kebelére.

páros rím *Petőfi Sándor*

Kiballagék andalgva, gyöngyalak!
De ah írigy felhők zúgtak felettem,
S örömczélom bús áldozatja lettem:
Megáztam jól, de nem láthattalak.

ölelkező rím *Kisfaludy Károly*

Fönn az égen ragyogó nap.
Csillanó tükrén a tónak
Mint az árnyék leng a csónak.

bokorrím *Vajda János*

A hosszú, néma, mozdulatlan ősz
aranyköpenybe fekszik nyári, dús
játékai közt, megvert Dárius,
és nem reméli már, hogy újra győz.

ölelkező rím *Kosztolányi Dezső*

Gyakoroljunk!!

Ispánovics Csapó Julianna · Kuktin Erzsébet OLVASÁSI MUNKAFÜZET
AZ ÁLTALÁNOS ISKOLÁK 6. OSZTÁLYA SZÁMÁRA (52.oldal)

6. feladat

Jelöljétek a hosszú és rövid szótagokat Weöres Sándor A
Tündér c. versében! (ti: U, tá: —)

Bó bi ta, bó bi ta tánc ol,

__ U U __ U U __ U

Körb en az angy a lok üln ek,

__ U U __ U U __ U

Bé ka-ha dak f u vo lázn ak,

__ U U __ U U __ U

Sásk a-ha dak h e ge düln ek.

__ U U __ U U __ U

Közönöm a
figyelmet